

บทที่ 17

การพิจารณาคดีครอบครัว

โดยที่เจตนารมณ์ของศาลคดีเด็กและเยาวชนของไทยแต่เดิมในส่วนคดีแพ่งมีความประสงค์ที่จะคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ในสิทธิและทรัพย์สินตลอดจนสวัสดิภาพของผู้เยาว์ ศาลคดีเด็กและเยาวชนของไทยจึงมีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือการทำการใดในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์ซึ่งจะต้องบังคับใช้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวม 32 มาตราเท่านั้น ซึ่งลักษณะคำฟ้องหรือคำร้องขอต่อศาลคดีเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่จะเป็นคดีเกี่ยวกับ

- ผู้เยาว์ขออนุญาตทำการค้า
- การขอทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์
- การขอเป็นผู้ปกครองของผู้เยาว์
- การขอถอนอำนาจปกครอง
- การขอถอนอำนาจปกครองทรัพย์สิน
- การเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดู

คดีที่นอกเหนือจากนี้ศาลคดีเด็กและเยาวชนไม่มีอำนาจพิจารณา ต้องดำเนินคดีในศาลธรรมดา แต่จากการดำเนินคดีที่ผ่านมาได้พบว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาส่วนมากมีสาเหตุมาจากครอบครัวที่ไม่ปกติสุข เช่น ปัญหาการหย่าร้างของบิดามารดา ความไม่สงบสุขในครอบครัว หรือความละเลยไม่เอาใจใส่ในการอุปการะเลี้ยงดูตามสมควร จึงทำให้เกิดความคิดว่าคดีแพ่งที่เกี่ยวกับปัญหาครอบครัวต่าง ๆ ซึ่งเป็นอำนาจการพิจารณาคดีของศาลธรรมดาโดยไม่มีวิธีการเป็นพิเศษที่จะช่วยเหลือและคุ้มครองสถานภาพการสมรส สามภรรยา และบุตรได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการหย่าร้างมิใช่เป็นปัญหาทางกฎหมายอย่างเดียวแต่เป็นปัญหาเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ถ้าหากคู่กรณีได้รับการชี้แนะที่ถูกต้องทางจะช่วยให้มีทางออกที่เหมาะสม จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ขึ้น ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2534 โดยเปลี่ยนจากชื่อศาลคดีเด็กและเยาวชน เป็นศาลเยาวชนและครอบครัว โดยมีการรวมเอาศาล 2 ลักษณะมาไว้ด้วยกัน คือ ส่วนหนึ่งเป็นศาลเยาวชนทำหน้าที่พิจารณาคดีอาญาที่

เด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาหรือประพฤติตนไม่เหมาะสมต่าง ๆ อีกส่วนหนึ่ง เป็นคดีครอบครัว เป็นคดีแพ่งที่จะต้องฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัวซึ่งต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงทำให้คดีครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ตกอยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว

1. คดีครอบครัว

คดีครอบครัวซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ตามมาตรา 11 (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 บัญญัติว่า "คดีครอบครัว ได้แก่ คดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัวแล้วแต่กรณี ซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์"

ข้อสังเกต ในคดีครอบครัวหรือคดีแพ่งนี้ในถ้อยคำที่ใช้เรียกตัวบุคคลจะใช้คำเรียกว่าผู้เยาว์ ซึ่งต่างจากในคดีอาญา จะใช้คำเรียกว่า "เยาวชน"

ผู้เยาว์ ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ไม่ได้ให้ความหมายไว้ จึงต้องนำความหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ คือ บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ หรือบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสเมื่อชายและหญิงอายุ 17 ปีบริบูรณ์แล้วได้จดทะเบียนสมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีที่ชายและหญิงอายุไม่ถึงสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ ถ้ามีเหตุอันสมควรต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงจะจดทะเบียนสมรสได้

จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้ให้ความหมายของคำว่า "คดีครอบครัว" ไว้ในลักษณะกว้าง ๆ ไม่ได้ระบุไว้ชัดเจนว่าคดีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตราใดที่จะต้องฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว แม้ว่าถ้อยคำในตัวบทจะได้ขยายความให้พอเข้าใจได้บ้างแต่ในทางปฏิบัติก็ยังมีปัญหาในการตีความอยู่บ้าง

ตัวอย่างเช่น คดีฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้เยาว์และบิดามารดาของผู้เยาว์เพราะเหตุผู้เยาว์กระทำความผิดต่อโจทก์ เช่นนี้ หากพิจารณาเพียงผิวเผิน ก็น่าจะเป็นคดีแพ่งที่ฟ้องต่อศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์ รวมทั้งบิดามารดาของผู้เยาว์อันเกี่ยวข้องกับครอบครัวของผู้เยาว์ ซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 น่าจะ

ถือได้ว่าเป็นคดีครอบครัวตามมาตรา 11 (3) แต่หากพิจารณาให้ลึกซึ้งก็จะเห็นว่าคดีเช่นนี้ เพียงแต่เป็นคดีที่ฟ้องให้ผู้เยาว์และบิดามารดาพร้อมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิด ตามมาตรา 429 เท่านั้น จึงมิใช่คดีที่ฟ้องเกี่ยวกับส่วนได้เสียของผู้เยาว์ที่มีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ความคุ้มครองผู้เยาว์ รวมทั้งมิได้เกี่ยวข้องกับสถานะทางกฎหมายของผู้เยาว์แต่อย่างใด แม้ว่าคดีเช่นนี้จะมีการกล่าวอ้างถึงการร่วมรับผิดชอบของบิดามารดาของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 ก็ตาม แต่บทบัญญัติดังกล่าว ก็หาได้เกี่ยวข้องกับสิทธิในครอบครัวของผู้เยาว์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ไม่ จึงน่าจะมิใช่เป็นการเสนอคดีแพ่งต่อศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัว อันจะถือได้ว่าเป็นคดีครอบครัว ตามมาตรา 11 (3) (คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาที่ 4/2535)

อีกตัวอย่างหนึ่ง เช่น การฟ้องให้เด็กหรือเยาวชนชำระเงินค่าภาษีอากรแม้ว่าจะ เป็นคดีแพ่งที่ฟ้องต่อศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์ก็ตาม แต่เป็นการฟ้องบังคับตามกฎหมายภาษีอากร หาใช่บังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ จึงมิใช่คดีครอบครัวตามมาตรา 11 (3) อย่างไรก็ตามหากเป็นการฟ้องคดีอาญา เช่น ฟ้องว่าเด็กหรือเยาวชน กระทำความผิดต่อประมวลรัษฎากร อันเป็นกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร ย่อมถือว่าเป็นคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดตามมาตรา 11 (1) ซึ่งอาจยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้

ในระยะเริ่มแรกของการพิจารณาว่าคดีใดเป็นคดีครอบครัวซึ่งอยู่ในอำนาจของการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวยังไม่มี การวางหลักไว้อย่างชัดเจน ต่อมาได้มีคำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาที่ 1/2540 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนว่าคดีครอบครัวหมายถึงคดีประเภทใดว่า

ความหมายของคดีครอบครัว¹

คดีครอบครัว ได้แก่ คดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาล หรือกระทำการใด ๆ ในศาล เกี่ยวกับผู้เยาว์ หรือครอบครัวแล้วแต่กรณี ซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มีความหมายว่าคดีที่เกี่ยวกับการสมรสรวมทั้งสิทธิและหน้าที่ หรือความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา บิดามารดาและบุตรไม่ว่าทางใด ๆ ซึ่งพิพาทกันตามกฎหมาย

---

¹ข้อมูลจาก (ร่าง) คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ ส่วนวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2547) โดยคณะอนุกรรมการปรับปรุงแก้ไขคู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ ส่วนวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว, สำนักงานศาลยุติธรรม, พ.ศ. 2547, หน้า 3-6.

แห่ง ป.พ.พ. บรรพ 5 ทั้งหมด รวมทั้งคดีที่เกี่ยวข้องสถานะ และความสามารถของบุคคล อันเกี่ยวกับครอบครัวหรือส่วนได้เสียของผู้เยาว์ ซึ่งพิพาทกันตาม ป.พ.พ. ในบรรพ 1 มาตรา 21 ถึง 28, 32, 43 และ 44 และในบรรพ 6 มาตรา 1610, 1611, 1678 และ 1692 (ค.ยช.1/2540)²

1. คดีแพ่งที่เป็นคดีครอบครัวตามคำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกา ได้แก่ คดีที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังต่อไปนี้คือ

1.1 สถานะและความสามารถของบุคคล เช่น ภริยาร้องขอให้ศาลสั่งสามีเป็นคนไร้ความสามารถ และตั้งผู้ร้องเป็นผู้อนุบาล (ค.ยช.2/2535) (ค.ยช.12/2536) ภริยาร้องขอให้ศาลสั่งว่าสามีเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถและตั้งผู้ร้องเป็นผู้พิทักษ์ (ค.ยช.26/2540) บุตรร้องขอให้บิดาเป็นคนไร้ความสามารถและตั้งผู้ร้องเป็นผู้อนุบาล (ค.ยช.5/2537) มารดาร้องขอให้ศาลสั่งให้หญิงหม้ายเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถและขอเป็นผู้พิทักษ์ (ค.ยช.13/2538) พี่สาวร้องขอให้ศาลสั่งน้องชายซึ่งบรรลุนิติภาวะและบิดา มารดาตายไปแล้วเป็นคนไร้ความสามารถ และขอเป็นผู้อนุบาล (ค.ยช.14/2538) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถและตั้งเป็นผู้พิทักษ์ (ค.ยช.27/2540) เป็นต้น

1.2 การหมั้นและการผิดสัญญาหมั้น ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1439, 1442 ถึง 1446 เช่น ฟ้องให้ชดใช้ค่าทดแทนเพราะประพฤติดผิดสัญญาหมั้น (ค.ยช.13/2540) ฟ้องขอให้คืนของหมั้นและเงินที่มอบให้ กับเรียกค่าใช้จ่ายในการเตรียมการสมรส และฟ้องเรียกค่าทดแทนจากชายอื่นซึ่งร่วมประเวณีกับหญิงคู่หมั้น (ค.ยช.14/2540)

1.3 การเรียกเงินค่าสินสอดคืน โดยอ้างว่าเป็นกรณีที่ไม่มีการสมรสโดยมีเหตุสำคัญอันเกิดแก่หญิง (ค.ยช.25/2541)

1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา เช่น ภริยาฟ้องสามีให้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูตามสัญญาและตาม ป.พ.พ. มาตรา 1461 วรรคสอง (ค.ยช.7/2538)

1.5 ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา เช่น ฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมการขายฝากที่ดิน สินสมรส ซึ่งกระทำไปโดยปราศจากความยินยอมและมีได้ให้สัตยาบัน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1480 (ค.ยช.11/2537) ฟ้องขอให้เพิกถอนรายการจดทะเบียนตามสัญญาซื้อขายที่ดินระหว่างโจทก์กับจำเลย โดยให้จดทะเบียน โอนกรรมสิทธิ์ที่ดินและส่งมอบโฉนดที่ดิน

²ค.ยช. หมายความว่า คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาคดีเยาวชนและครอบครัว.

แก่โจทก์ซึ่งเป็นสามี โดยอ้างว่าที่ดินเป็นส่วนตัวของโจทก์และทำสัญญาซื้อขายโดยเจตนาหลงอันเป็นการฟ้องเรียกสินส่วนตัวคืนจากภริยา (ค.ยช.14/2539) ฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพร้อมบ้านโดยอ้างว่าเป็นสินสมรส ซึ่งมีได้มีการตกลงแบ่งกันตามบันทึกท้ายทะเบียนหย่า ถือว่าเป็นการฟ้องขอแบ่งสินสมรส (ค.ยช.16/2539) ฟ้องขอให้เพิกถอนสัญญาให้โดยอ้างว่าเป็นสินสมรส ซึ่งให้ไปโดยโจทก์มิได้รู้เห็นยินยอม ทั้งมิใช่การให้ที่พอสมควรแก่ฐานะานุรูปของครอบครัวหรือเพื่อการกุศล เพื่อการสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา (ค.ยช.5/2540) (ค.ยช.6/2540) ฟ้องขอให้ผู้จัดการมรดกแบ่งสินสมรสระหว่างโจทก์กับผู้ตาย ถือว่าเป็นคำฟ้องที่เกี่ยวกับทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา แม้โจทก์จะมีคำขอให้จำเลยแบ่งที่ดินพิพาทในส่วนที่เป็นทรัพย์สินมรดกของผู้ตายให้แก่โจทก์มาด้วย ก็เป็นการฟ้องขอให้บังคับแก่ที่ดินแปลงเดียวกัน โดยอาศัยเหตุที่ว่าโจทก์เป็นภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายซึ่งมีฐานะเป็นทายาทด้วยคนหนึ่ง ถือเป็นเรื่องสืบเนื่องจากการเป็นสามีภริยาตามกฎหมาย และเกี่ยวเนื่องกับสิทธิหน้าที่และความสัมพันธ์ในครอบครัวที่จะต้องพิจารณาพิพากษาไปในคราวเดียวกัน (ค.ยช.16/2540) ฟ้องขับไล่จำเลยซึ่งเป็นภริยาให้ออกจากบ้านและที่ดินพิพาท โดยอ้างว่าเป็นสินส่วนตัวของโจทก์และจำเลยให้การต่อสู้ว่าเป็นสินสมรส (ค.ยช.18/2540) กรณีสามีหรือภริยาฟ้องเรียกทรัพย์สินจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง โดยอ้างว่าทรัพย์สินบางรายการเป็นสินส่วนตัวของโจทก์บางรายการเป็นสินสมรส (ค.ยช.32/2540) สามีฟ้องเรียกเงินตามเช็คจากภริยา โดยอ้างว่าเป็นสินส่วนตัวและจำเลยให้การต่อสู้ว่าเช็คดังกล่าวเป็นสินสมรส (ค.ยช.30/2540) โจทก์และจำเลยต่างเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตาย ฟ้องคดีเพื่อแบ่งปันทรัพย์สินมรดกแต่คดีกลับมีประเด็นข้อพิพาทเพียงว่าทรัพย์สินพิพาทตามฟ้องเป็นสินสมรสระหว่างเจ้ามรดกกับมารดาจำเลยหรือไม่ จึงเป็นคดีเกี่ยวกับสินสมรส (ค.ยช.2/2541)

1.6 การสิ้นสุดแห่งการสมรสและขอแบ่งสินสมรส ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1501 มาตรา 1535 เช่น ฟ้องขอให้แบ่งสินสมรสยังศาลที่ที่ดินพิพาทตั้งอยู่ในเขต (ค.ยช.5/2535) ฟ้องขอให้เพิกถอนการสมรสโดยอ้างว่าเป็นโมฆียะเพราะถูกข่มขู่ (ค.ยช.6/2535) ฟ้องอ้างว่าจำเลยมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตร ขอให้จำเลยจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร ตามบันทึกข้อตกลงตามมาตรา 1522 (ค.ยช.1/2538) ฟ้องขอหย่าและขอแบ่งสินสมรส (ค.ยช.1/2539) ฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมบันทึกข้อตกลงต่อท้ายการหย่าที่โจทก์จำเลยตกลงให้บุตรผู้เยาว์ทั้งสองอยู่ในอำนาจปกครองของจำเลยโดยโจทก์จะไม่เข้ามาเรียกร้อย คัดค้าน หรือเพิกถอนอันเป็นการผิดไปจากข้อตกลงที่โจทก์ยินยอมให้จำเลยเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง

บุตร (ค.ยช.18/2539) ฟ้องขอแบ่งสินสมรสเมื่อหย่ากันตาม ป.พ.พ. มาตรา 1532 และ 1533 (ค.ยช.20/2539) ฟ้องว่าโจทก์จำเลยจดทะเบียนหย่าขาดกันแล้ว จำเลยไม่ยอมแบ่งทรัพย์สินตามฟ้อง ซึ่งเป็นสินสมรสให้แก่โจทก์ (ค.ยช.20/2540) โจทก์ซึ่งเคยเป็นภริยาของจำเลยฟ้องขอให้แบ่งทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกันในระหว่างอยู่กินเป็นสามีภริยา ถือว่าเป็นการฟ้องขอแบ่งสินสมรส ทั้งในคำฟ้องส่วนที่ขอให้จำเลยร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่ก่อให้เกิดขึ้นระหว่างที่ยังเป็นสามีภริยาโดยให้แบ่งสินสมรสดังกล่าวมาชำระหนี้นั้นต้องบังคับตาม ป.พ.พ. มาตรา 1489 และ 1490 (ค.ยช.24/2540) ฟ้องเรียกค่าทดแทนจากจำเลย โดยกล่าวอ้างว่าจำเลยแสดงตนโดยเปิดเผยเพื่อแสดงว่าจำเลยมีความสัมพันธ์กับสามีโจทก์ในทำนองชู้สาว (ค.ยช.25/2540) (ค.ยช.4/2541) โจทก์ฟ้องเรียกค่าทดแทนจากชายชู้ (ค.ยช.34/2540) ฟ้องว่าการจดทะเบียนหย่าระหว่างโจทก์จำเลยเกิดขึ้นเพราะโจทก์ถูกจำเลยข่มขู่ (ค.ยช.5/2541)

1.7 บิดามารดากับบุตร เช่น ฟ้องว่าจำเลยในฐานะบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย มีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ และขอให้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรตามที่ได้ทำหนังสือยินยอมไว้ (ค.ยช.1/2536) ฟ้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนรับรองบุตร (ค.ยช.5/2539) ฟ้องให้จ่ายเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรและฟ้องขอให้ศาลสั่งเปลี่ยนตัวผู้ใช้อำนาจปกครอง (ค.ยช.7/2539) ฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์จากจำเลย แม้จะเป็นการฟ้องขอให้บังคับจำเลยให้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงท้ายทะเบียนการหย่า (ค.ยช.3/2540) (ค.ยช.4/2540) (ค.ยช.7/2540) (ค.ยช.9/2540) โจทก์ซึ่งเคยเป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ทั้งสองจากจำเลย แม้จะเป็นการฟ้องขอให้บังคับตามหนังสือสัญญาหย่า ก็ถือว่าหนังสือดังกล่าวเป็นข้อตกลงในเรื่องที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามี ภริยา บิดา มารดาและบุตรทั้งมีคำขอให้จำเลยชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรทั้งสองจนกว่าจะสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาอันเป็นคำขออนอกเหนือจากหนังสือสัญญาหย่า (ค.ยช.17/2540) (ค.ยช.28/2540) บุตรฟ้องภริยาคนใหม่ของบิดาไม่ให้ขัดขวางในการที่โจทก์จะเข้าพบพูดคุยเยี่ยมปรนนิบัติและรักษาพยาบาลบิดาตาม ป.พ.พ. มาตรา 1560 (ค.ยช.2/2539)

2. คดีแพ่งที่ไม่เป็นคดีครอบครัวตามคำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกา ได้แก่ คดีที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังต่อไปนี้ คือ

2.1 การร้องขอให้ศาลสั่งว่าบุคคลใดเป็นคนสาบสูญ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 61 (ค.ยช.3/2536) (ค.ยช.8/2541) (ค.ยช.29/2541) (ค.ยช.9/2543) (ค.ยช.8/2544) และ

(ค.ยช.13/2544)

2.2 การร้องขอให้ศาลตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ (ค.ยช.19/2540)

(ค.ยช.32/2541) (ค.ยช.1/2543)

2.3 คดีผู้เยาว์ร้องขอจัดการทรัพย์สินมรดก (ค.ยช.10/2537)

2.4 คดีเกี่ยวกับครอบครัวของอิสลามศาสนิกซึ่งเกิดในท้องที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกบังคับแทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการนั้น และตามมาตรา 4 บัญญัติว่าการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น ตามมาตรา 3 ให้ตะโต๊ะยุติธรรมหนึ่งนายนั่งพิจารณาพร้อมด้วยผู้พิพากษาให้ตะโต๊ะยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายอิสลามและลงลายมือชื่อในคำพิพากษาที่พิพากษาตามคำวินิจฉัยชี้ขาดนั้น ดังนั้น คดีร้องขอเป็นผู้ปกครองผู้เยาว์ในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูลไม่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว (ค.ยช.14/2542) คดีร้องขอให้ศาลสั่งว่าบุคคลใดเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้เยาว์ที่คู่ความเป็นอิสลามศาสนิก (ค.ยช.15/2542) ฟ้องขอให้ศาลพิพากษาให้หย่าขาดจากการเป็นสามีภริยาโดยคู่ความเป็นอิสลามศาสนิก (ค.ยช.24/2542) ฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ที่คู่ความเป็นอิสลามศาสนิก (ค.ยช.25/2542)

2.5 โจทก์ซึ่งเป็นผู้อนุบาลฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมการโอนที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างโดยอ้างว่าจำเลยใช้กลฉ้อฉลหลอกลวงให้ผู้ไร้ความสามารถทำนิติกรรม โจทก์ในฐานะผู้อนุบาลใช้ สิทธิฟ้องเพื่อบอกล้างนิติกรรม (ค.ยช.18/2544)

2.6 คดีที่โจทก์ในฐานะภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายฟ้องจำเลยซึ่งเคยเป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของสามีโจทก์มาก่อนแต่หย่าขาดกันแล้วว่า จำเลยฝ่าฝืนใช้ชื่อสกุลของสามีโจทก์ (ค.ยช.2/2545)

2.7 การที่โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลย ซึ่งเป็นผู้เยาว์ร่วมกับจำเลยอื่นในฐานะเจ้าของรวมในที่ดินพิพาทให้แบ่งกรรมสิทธิ์รวม (ค.ยช.23/2541)

2.8 คดีเพิกถอนการให้โดยเสน่หาเพราะจำเลยประพฤติน่ารุณ (ค.ยช.6/2541)

2.9 การที่โจทก์ซึ่งเป็นสามีที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายฟ้องจำเลยในฐานะผู้จัดการมรดกให้โอนทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกับผู้ตายและทรัพย์สินตามพินัยกรรมให้แก่ตน มิใช่คดีเกี่ยวกับสินสมรสหรือความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา (ค.ยช.3/2541)

3. การฟ้องคดีแพ่งที่มีประเด็นพิพาททั้งที่อยู่ในอำนาจและไม่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวรวมมาในคดีเดียวกัน กล่าวคือ เป็นกรณีที่เกิดตั้งกล่าวอยู่ในอำนาจของศาลสองศาล ซึ่งต่างก็มีอำนาจพิจารณาคดีด้วยกันและมูลความแห่งคดีเกี่ยวข้องกัน ซึ่งในกรณีเช่นนี้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้ทั้งคดี รวมทั้งให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อหาในส่วนที่มีใช้คดีครอบครัวด้วย เช่น

โจทก์ซึ่งเป็นภริยาของจำเลยที่ 1 ฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมการซื้อขายที่ดินและตึกแถวพิพาทระหว่างจำเลยที่ 1 กับจำเลยที่ 2 โดยอ้างว่าเป็นสินสมรสของโจทก์รวมกับจำเลยที่ 1 ครึ่งหนึ่ง ซึ่งจำเลยที่ 1 จดทะเบียนโอนขายให้แก่จำเลยที่ 2 โดยมีได้รับความยินยอมจากโจทก์ก่อน เป็นการฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมเกี่ยวกับการจัดการสินสมรสที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งกระทำไปฝ่ายเดียว หรือโดยปราศจากความยินยอมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งตาม ป.พ.พ.มาตรา 1476 (1) และมาตรา 1480 จึงเป็นคดีแพ่งที่ฟ้องต่อศาลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาในทางทรัพย์สิน ซึ่งจะต้องบังคับตาม ป.พ.พ.บรรพ 5 อันเป็นคดีครอบครัวซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 11 (3)

คำฟ้องโจทก์ที่ขอให้เพิกถอนนิติกรรมการให้โดยเสนหาระหว่างจำเลยที่ 2 กับจำเลยที่ 3 และที่ 4 แม้โจทก์จะกล่าวอ้างว่ากรรมสิทธิ์ที่ดินและตึกแถวพิพาทครึ่งหนึ่งเป็นสินสมรส แต่โจทก์ก็ได้มีนิติสัมพันธ์ในทางครอบครัวเกี่ยวข้องกับจำเลยที่ 2 ที่ 3 และที่ 4 จึงเป็นคำฟ้องที่ขอให้เพิกถอนนิติกรรมโดยทั่วไปเท่านั้น มิใช่คดีแพ่งที่ฟ้องเกี่ยวกับครอบครัวไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว อย่างไรก็ตาม คำฟ้องโจทก์ที่ขอให้เพิกถอนนิติกรรมการซื้อขายระหว่างจำเลยที่ 1 กับจำเลยที่ 2 และที่ขอให้เพิกถอนนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินและตึกแถวพิพาทอันเดียวกัน ทั้งเป็นการกระทำที่ต่อเนื่องกันด้วยถือได้ว่ามูลความแห่งคดีเกี่ยวข้องกันตาม ป.วิ.พ. บรรพ 5 โจทก์จึงมีสิทธิเสนอคำฟ้องในส่วนที่เกี่ยวกับการขอให้เพิกถอนนิติกรรมการให้โดยเสนหาระหว่างจำเลยที่ 2 กับจำเลยที่ 3 และที่ 4 ในที่ดินและตึกแถวพิพาทต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ด้วย แต่โจทก์ไม่อาจเสนอคำฟ้องในส่วนที่เกี่ยวกับการขอให้เพิกถอนนิติกรรมการซื้อขายระหว่างจำเลยที่ 1 กับจำเลยที่ 2 ในที่ดินและตึกแถวพิพาทซึ่งเป็นคดีครอบครัวต่อศาลธรรมดา ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามคำฟ้องโจทก์ทั้งคดี (ค.ยช.11/2541)

จะเห็นได้ว่าการที่จะวินิจฉัยตีความว่าคดีใดเป็นคดีครอบครัวซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษา ไม่ใช่เรื่องง่าย ดังนั้น ในกรณีที่มีปัญหาว่าคดีจะอยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวหรือศาลอื่นนั้นไม่ว่าคดีจะเกิดขึ้นในศาลใด เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก และให้การพิจารณาเป็นไปอย่างรวดเร็วแก่ประชาชน กฎหมายกำหนดให้ส่งเรื่องให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด และคำวินิจฉัยชี้ขาดของประธานศาลฎีกาให้เป็นที่สุด (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 12)

4. เขตอำนาจศาล

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 6 บัญญัติว่าให้นำบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับคดีเยาวชนและครอบครัวเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ แต่อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในส่วนที่เกี่ยวกับคดีครอบครัวจึงต้องพิจารณาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งได้บัญญัติเรื่องเขตอำนาจศาลไว้

มาตรา 4 เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเป็นอย่างอื่น

(1) คำฟ้องให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่

(2) คำร้องขอให้เสนอต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลหรือต่อศาลที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

มาตรา 4 ทวิ คำฟ้องเกี่ยวด้วยอสังหาริมทรัพย์หรือสิทธิประโยชน์อื่นเกี่ยวด้วยอสังหาริมทรัพย์ ให้เสนอต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล ไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่ หรือต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

คดีที่เป็นคำฟ้อง หมายถึง คดีที่มีข้อพิพาทหรือโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลตามกฎหมายแพ่ง จะต้องมีการฟ้องบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นจำเลยต่อศาล เช่น ภรรยา (โจทก์) ฟ้องเรียกค่าเลี้ยงดูบุตร ผู้เยาว์จากสามี (จำเลย), โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยจ่ายค่าอุปการะและแบ่งสินสมรส, โจทก์ฟ้องขอให้ชายรับผู้เยาว์เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย คำฟ้องเหล่านี้ต้องยื่นฟ้องต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ คือ ถ้าจำเลยมี

ภูมิสำเนาอยู่ในเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ก็ฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว หรือจะฟ้องต่อศาลที่มีมูลคดีเกิดขึ้นก็ได้

คดีที่มีคำร้อง หมายถึง คดีไม่มีข้อพิพาท แต่เป็นการร้องขอต่อศาลให้ดำเนินการ อย่างหนึ่งอย่างใด เช่น ปรียาโดยชอบด้วยกฎหมายร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งให้สามีของตนซึ่งป่วยเป็นอัมพาตเป็นคนไร้ความสามารถ และตั้งผู้ร้องเป็นผู้อนุบาล ร้องขออนุญาต ขายที่ดินของผู้เยาว์

ส่วนคำฟ้องที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ หรือสิทธิประโยชน์อันเกี่ยวข้องกับ อสังหาริมทรัพย์ เช่น การฟ้องขอแบ่งที่ดินสินสมรส โจทก์มีสิทธิเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ อสังหาริมทรัพย์ตั้งอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลที่จำเลยมีภูมิสำเนาอยู่ในเขตศาล

คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาที่ ยช.17/2542

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครั พ.ศ. 2534 มาตรา 6 ให้นำบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับแก่คดีเยาวชนและครอบครัวเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราช บัญญัตินี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4(1) คำฟ้องให้เสนอต่อศาล ที่จำเลยมีภูมิสำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลไม่ว่าจำเลยจะมี ภูมิสำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่ เมื่อปรากฏตามคำฟ้องและคำรับของคู่ความตาม รายงานกระบวนการพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางว่า โจทก์บรรยายคำฟ้อง ระบุว่าจำเลยมีภูมิสำเนาอยู่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยเดิมโจทก์จำเลยจดทะเบียนสมรส กันที่กรุงเทพมหานคร ต่อมาโจทก์จำเลยย้ายไปพักอาศัยอยู่ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำเลยประพฤติดนไม่สมควรอันเป็นเหตุให้โจทก์ต้องฟ้องหย่า เหตุเกิดที่จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ดังนี้ถือว่าจำเลยมีภูมิสำเนาและเหตุหย่าเกิดขึ้นในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คดีนี้แม้เป็นคดีครอบครัวตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 11 (3) แต่เมื่อจำเลยไม่มีภูมิสำเนาและมูลคดีไม่ได้เกิด ขึ้นในเขตกรุงเทพมหานคร ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางจึงไม่มีอำนาจพิจารณา พิพากษาคดีนี้ได้

คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกา ที่ ยช.32/2542

ผู้ร้องยื่นคำร้องขอทำนิติกรรมขายที่ดินของผู้เยาว์ เมื่อปรากฏว่าผู้ร้องและผู้เยาว์มี ภูมิสำเนาอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดเชียงใหม่ จึงเป็นคดีครอบครัว อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและ

ครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ และตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 6 ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับแก่คดีเยาวชนและครอบครัว เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งการยื่นคำร้องขอในคดีแพ่งนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 บัญญัติว่า เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเป็นอย่างอื่น (2) คำร้องขอให้เสนอต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลหรือต่อศาลที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจ ดังนั้นการที่ผู้ร้องร้องต่อศาลจังหวัดอุดรดิตถ์เพื่อขออนุญาตให้ขายทรัพย์สินของผู้เยาว์ซึ่งที่ดินตั้งอยู่ในเขตอำนาจศาลจังหวัดอุดรดิตถ์นั้น เป็นกรณีที่มูลคดีเกิดขึ้นที่ศาลจังหวัดอุดรดิตถ์ด้วยเช่นกัน คำร้องขอของผู้ร้องเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่หรือจะยื่นต่อศาลจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งเป็นศาลที่มีมูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลได้ด้วย

4.1 เขตอำนาจศาลคดีแพ่งกรณีประเด็นที่พิพาทมีทั้งที่อยู่ในอำนาจและไม่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว

ในคดีแพ่งบางเรื่องมีสภาพแห่งข้อหาหลายเรื่องรวมฟ้องมาในคดีเดียวกัน โดยบางข้อหาเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวแต่บางข้อหาไม่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 5 บัญญัติว่า "คำฟ้องหรือคำร้องขอซึ่งอาจเสนอต่อศาลได้สองศาลหรือกว่านั้น ไม่ว่าจะเป็เพราะภูมิลำเนาของบุคคลกิติ เพราะที่ตั้งของทรัพย์สินกิติ เพราะสถานที่ที่มูลคดีเกิดกิติ หรือเพราะมีข้อหาหลายข้อกิติ ถ้ามูลความแห่งคดีเกี่ยวข้งกัน โจทก์หรือผู้ร้องจะเสนอคำฟ้องหรือคำร้องขอต่อศาลใดศาลหนึ่งเช่นว่านั้นได้"

กรณีที่ศาลสองศาลมีอำนาจพิจารณาคดีนั้นด้วยกัน และมูลความแห่งคดีเกี่ยวข้งกัน โจทก์หรือผู้ร้องจะเลือกฟ้องหรือร้องขอที่ศาลใดศาลหนึ่งก็ได้ บทมาตราดังกล่าวว่าเรื่องหรือข้อหาที่ฟ้องนั้นเป็นเรื่องคดีแพ่งธรรมดาที่มีไ้มีข้อหาใดข้อหาหนึ่งเป็นคดีครอบครัว เพราะถ้าหากข้อหาใดข้อหาหนึ่งเป็นคดีครอบครัวแล้ว ศาลอื่นที่มีไ้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีครอบครัวก็จะไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาคดีดังกล่าวในส่วนข้อหาที่เป็นคดีครอบครัวได้ เพราะต้องห้ามตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 13 ในกรณีเช่นนี้มีคำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาว่า หากข้อหาอื่นที่ฟ้องร้องมาด้วย

นั้นมูลค่าความแห่งคดีเกี่ยวข้องกับข้อหาที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว ศาลเยาวชนและครอบครัวก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้ทั้งคดี กล่าวคือ ให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อหาในส่วนที่มีโชคคดีครอบครัวด้วย แต่จะให้ศาลธรรมดามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีข้อหาในส่วนที่เป็นคดีครอบครัวด้วยหาได้ไม่ จึงไม่อาจวินิจฉัยให้คดีทั้งคดีไปพิจารณาพิพากษายังศาลธรรมดาได้

ตัวอย่างคำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่าศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งคดี

คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาที่ ยช.6/2535

คำฟ้องโจทก์ในส่วนที่ขอให้เพิกถอนการสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 โดยอ้างว่าเป็นโมฆะเพราะถูกข่มขู่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1507 เป็นคดีแพ่งที่ฟ้องเกี่ยวกับครอบครัว อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 11 (3) ส่วนที่ขอให้จำเลยทั้งสามร่วมกันชดใช้ค่าเสียหายที่โจทก์ถูกจำเลยที่ 1 ข่มขืนกระทำชำเรา เป็นคำฟ้องเพราะเหตุละเมิดมิใช่คดีแพ่งที่ฟ้องเกี่ยวกับครอบครัว ไม่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา แต่อยู่ในอำนาจศาลจังหวัดสงขลาซึ่งเป็นศาลที่จำเลยทั้งสามมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 (1) อย่างไรก็ตามคำฟ้องทั้งสองส่วนสืบเนื่องมาจากการที่โจทก์ถูกจำเลยที่ 1 บังคับขู่เข็ญพาไปข่มขืนกระทำชำเราเช่นเดียวกัน ถือได้ว่ามูลค่าความแห่งคดีเกี่ยวข้องกับ โจทก์มีสิทธิเสนอคำฟ้องในส่วนที่ขอให้ชดใช้ค่าเสียหายต่อศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลาได้ด้วย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 5 แต่โจทก์จะเสนอคำฟ้องในส่วนที่ขอให้เพิกถอนการสมรสต่อศาลจังหวัดสงขลาด้วยไม่ได้ เพราะอยู่ในท้องที่ที่ศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้ว ศาลชั้นต้นอื่นใดในท้องที่นั้นไม่มีอำนาจรับคดีครอบครัวไว้พิจารณาความพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 13 ดังนั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลาจึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของโจทก์ทั้งคดี ส่วนศาลจังหวัดสงขลาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของโจทก์เฉพาะในส่วนที่ขอให้จำเลยทั้งสามชดใช้ค่าเสียหายเท่านั้น

คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาที่ ยช.1/2539

คำร้องสอดของผู้ร้องสอดที่ขอให้พิพากษาว่า ที่ดินพิพาทส่วนหนึ่งเป็นของ

ผู้ร้องสอดโดยโจทก์ยกให้ผู้ร้องสอดแล้ว ห้ามโจทก์เกี่ยวข้อ เป็นกรณีที่ได้แย้งสิทธิทาง
แพ่งเกี่ยวกับที่ดินโดยทั่วไป มิใช่กรณีที่จะต้องบังคับตามกฎหมายครอบครัว ไม่อยู่ใน
อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว อย่างไรก็ตามคำฟ้องโจทก์ที่ขอหย่าขาดจากจำเลยและ
แบ่งสินสมรสเป็นคดีแพ่งที่ฟ้องต่อศาลเกี่ยวกับครอบครัว ซึ่งจะต้องบังคับตามประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันเป็นคดีครอบครัวซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาล
เยาวชนและครอบครัว เมื่อคำร้องสอดของผู้ร้องเป็นการร้องสอดตามประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 (1) ซึ่งบัญญัติให้ยื่นคำร้องขอต่อศาลที่คดีนั้นอยู่ในระหว่าง
พิจารณา เมื่อคดีของโจทก์อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว
ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจรับคำร้องสอดไว้พิจารณาพิพากษาได้

คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาที่ ยช.11/2541

โจทก์ซึ่งเป็นภริยาของจำเลยที่ 1 ฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมการซื้อขาย
ที่ดินและตึกแถวพิพาทระหว่างจำเลยที่ 1 กับจำเลยที่ 2 โดยอ้างว่าเป็นสินสมรสของ
โจทก์ร่วมกับจำเลยที่ 1 ครั้งหนึ่ง ซึ่งจำเลยที่ 1 จดทะเบียนโอนขายให้แก่จำเลยที่ 2 โดย
มิได้รับความยินยอมจากโจทก์ก่อน เป็นการฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมเกี่ยวกับการจัด
การสินสมรสที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งกระทำไปฝ่ายเดียว หรือโดยปราศจากความยินยอมของคู่
สมรสอีกฝ่ายหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1476 (1) และมาตรา
1480 จึงเป็นคดีแพ่งที่ฟ้องต่อศาลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาในทางทรัพย์สิน
ซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 อันเป็นคดีครอบครัวซึ่ง
อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว ตามพระราชบัญญัติจัดตั้ง
ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา
11 (3)

คำฟ้องโจทก์ที่ขอให้เพิกถอนนิติกรรมการให้โดยเสนหาระหว่างจำเลยที่ 2
กับจำเลยที่ 3 และที่ 4 แม้โจทก์จะกล่าวอ้างว่ากรรมสิทธิ์ที่ดินและตึกแถวพิพาทครั้งหนึ่ง
เป็นสินสมรส แต่โจทก์มิได้มีนิติสัมพันธ์ในทางครอบครัวเกี่ยวข้อกับจำเลยที่ 2 ที่ 3 และ
ที่ 4 จึงเป็นคำฟ้องที่ขอให้เพิกถอนนิติกรรมโดยทั่วไปเท่านั้น มิใช่คดีแพ่งที่ฟ้องเกี่ยวกับ
ครอบครัวไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว อย่างไรก็ตาม
คำฟ้องโจทก์ที่ขอให้เพิกถอนนิติกรรมการซื้อขายระหว่างจำเลยที่ 1 กับจำเลยที่ 2 และที่
ขอให้เพิกถอนนิติกรรมการให้โดยเสนหาระหว่างจำเลยที่ 2 กับจำเลยที่ 3 และที่ 4 นั้น
เป็นการขอให้เพิกถอนการทำนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินและตึกแถวพิพาทอันเดียวกัน ทั้งเป็น

การกระทำที่ต่อเนื่องกันด้วยถือได้ว่ามูลความแห่งคดีเกี่ยวข้องกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 5 โจทก์จึงมีสิทธิเสนอคำฟ้องในส่วนที่เกี่ยวกับการขอให้เพิกถอนนิติกรรมการให้โดยเสนหาระหว่างจำเลยที่ 2 กับจำเลยที่ 3 และที่ 4 ในที่ดินและตึกแถวพิพาทต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ด้วย แต่โจทก์ก็ไม่อาจเสนอคำฟ้องในส่วนที่เกี่ยวกับการขอให้เพิกถอนนิติกรรมการซื้อขายระหว่างจำเลยที่ 1 กับจำเลยที่ 2 ในที่ดินและตึกแถวพิพาทซึ่งเป็นคดีครอบครัวต่อศาลธรรมดา ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามคำฟ้องโจทก์ทั้งคดี

คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาที่ ยช.26/2542

โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 1 อ้างว่าการจดทะเบียนสมรสระหว่างจำเลยที่ 1 และนาง ส.ตกเป็นโมฆะ และฟ้องจำเลยที่ 2 ที่ 3 ว่าการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมระหว่างนาง ส. กับจำเลยที่ 2 และระหว่างนาง ส. กับจำเลยที่ 3 ตกเป็นโมฆะ เป็นการฟ้องเกี่ยวกับเงื่อนไขการสมรสและการรับบุตรบุญธรรมอันเป็นบทบัญญัติในบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเป็นคดีครอบครัว ส่วนคำฟ้องของโจทก์สำหรับจำเลยที่ 4 และที่ 5 ซึ่งเป็นนายอำเภอปากเกร็ดและนายอำเภอเมืองนนทบุรี นั้น โจทก์ไม่ได้มีนิติสัมพันธ์ในทางครอบครัวเกี่ยวกับจำเลยที่ 4 ที่ 5 จึงไม่ใช่คดีครอบครัว ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามคำฟ้องของโจทก์ที่ให้เพิกถอนการจดทะเบียนสมรส และการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม นายทะเบียนเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ จึงถือว่ามีมูลความแห่งคดีเกี่ยวข้องกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 5 ประกอบพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 6 โจทก์จึงมีสิทธิเสนอคำฟ้องจำเลยที่ 4 ที่ 5 ในส่วนที่เกี่ยวกับการขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนสมรสและการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้

5. การฟ้องคดีครอบครัว

การดำเนินการฟ้องและรับฟ้องเหมือนกับการฟ้องในศาลธรรมดา โจทก์และจำเลยสามารถตั้งทนายเข้าว่าต่างแก่ต่างในคดีได้เหมือนในศาลธรรมดาไม่ต้องห้ามอย่างคดีอาญาซึ่งห้ามจำเลยมีทนายความแก่ต่างในคดี

6. องค์คณะในการพิจารณาคดีครอบครัว

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ได้กำหนดหลักเกณฑ์องค์คณะในการพิจารณาคดีครอบครัวไว้ ดังนี้

มาตรา 109 ในการกำหนดองค์คณะตามมาตรา 24 วรรคสอง ถ้าศาลเห็นว่าคดีครอบครัวใดที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาเป็นคดีที่ผู้เยาว์ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย ก่อนเริ่มพิจารณาคดี ให้ศาลสอบถามคู่ความว่าประสงค์จะให้เป็นผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะด้วยหรือไม่ ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ประสงค์จะให้เป็นผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะด้วย ให้ผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคนเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้

ในระหว่างการพิจารณาของศาลที่ไม่มีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะถ้าข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลว่าคดีนั้นเป็นคดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียให้ศาลกำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบตามมาตรา 24 เป็นองค์คณะ แต่ทั้งนี้ไม่มีผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาที่ได้ดำเนินไปแล้ว

การกำหนดองค์คณะตามมาตรา 24 วรรคสองซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ว่าในการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัวใด จะต้องเป็นผู้พิพากษาสมทบหรือไม่ให้เป็นไปตามมาตรา 109 ซึ่งองค์คณะจะแบ่งออกเป็นองค์คณะในคดีที่ผู้เยาว์ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้ กับองค์คณะในคดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย

6.1 องค์คณะในคดีที่ผู้เยาว์ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย

ก่อนเริ่มการพิจารณาศาลต้องสอบถามคู่ความทั้งสองฝ่ายว่าต้องการให้ผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีหรือไม่ ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ต้องการให้ผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะ เช่น คดีฟ้องหย่าที่คู่สมรสไม่มีบุตรอย่างนี้ถ้าศาลถามคู่ความแล้วฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่ต้องการผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะ คดีนั้นก็จะมีเพียงผู้พิพากษาประจำไม่น้อยกว่าสองคนเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งก็คือองค์คณะของศาลชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ตามมาตรา 23 และในกรณีที่คู่ความฝ่ายหนึ่งแสดงความประสงค์ที่จะไม่ให้ผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะ กรณีนี้ไม่อยู่ในดุลยพินิจของศาลที่จะมี

อำนาจสั่งเป็นอย่างอื่น และกรณีศาลชั้นต้นอาจจะไม่ได้สอบถามความประสงค์ของคู่ความ ก่อนการพิจารณาก็ไม่ทำให้การพิจารณาเสียไป

ฎีกาที่ 1103/2547 พ.ร.บ.จัดตั้งศาล เยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 24 บัญญัติว่า ในการพิจารณาคดีครอบครัวใดที่จะต้องมีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะหรือไม่ ให้เป็นไปตามมาตรา 109 และตามมาตรา 109 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง, แสดงว่าบทบัญญัติดังกล่าวมุ่งประสงค์ที่จะให้การพิจารณาคดีครอบครัวที่ต้องมีผู้พิพากษาสมทบเป็น องค์คณะด้วยนั้น ก็แต่เฉพาะคดีครอบครัวที่มีบุตรที่ยังเป็นผู้เยาว์เข้ามาเกี่ยวข้องกับเท่านั้น เมื่อข้อเท็จจริงในคดีนี้ขณะฟ้อง บุตรทุกคนบรรลุนิติภาวะแล้วจึงเป็นคดีครอบครัวที่ไม่มี บุตรที่ยังเป็นผู้เยาว์เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงไม่จำเป็นต้องมีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะ การที่ ศาลชั้นต้นไม่ได้สอบถามคู่ความก่อนการพิจารณาคดีครอบครัวที่ไม่มีบุตรที่ยังเป็นผู้เยาว์ เข้ามาเกี่ยวข้องว่าประสงค์จะให้ผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะด้วยหรือไม่จึงชอบแล้ว

6.2 องค์คณะในคดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย

ในคดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย องค์คณะในการพิจารณา พิพากษาคดีจะประกอบด้วย ผู้พิพากษาประจำไม่น้อยกว่าสองคน และผู้พิพากษาสมทบ 2 คน ร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาลไม่ต้องสอบถามความสมัครใจ ของคู่ความและผู้พิพากษาสมทบอย่างน้อยหนึ่งคนเป็นสตรี กฎหมายกำหนดให้เฉพาะ ผู้พิพากษาสมทบอย่างน้อยหนึ่งคนต้องเป็นสตรี ส่วนผู้พิพากษาประจำกฎหมายมิได้ กำหนด ดังนั้นผู้พิพากษาประจำจะเป็นผู้ช่วยทั้งสองคนก็ได้

อย่างไรก็ตาม คดีที่ฟ้องเข้ามาในตอนแรกซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้เยาว์ไม่มี ผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย ซึ่งศาลได้สอบถามคู่ความแล้วไม่ต้องการให้มีผู้พิพากษา สมทบร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษา แต่ต่อมาในระหว่างที่ทำการสืบพยาน หลักฐานข้อเท็จจริงได้ปรากฏในระหว่างการพิจารณาว่าเป็นคดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือ ส่วนได้เสียก็ให้ศาลตั้งผู้พิพากษาสมทบ 2 คนร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษา ด้วย ส่วนการดำเนินการก่อนที่ศาลจะตั้งผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะ เช่น อาจจะมีการ สืบพยานหลักฐานต่าง ๆ ไปบ้างแล้ว การสืบพยานหลักฐานต่าง ๆ นั้นก็ถือว่าใช้ได้ไม่ เสียไป เช่น คดีฟ้องหย่าโดยไม่ได้อ้างถึงบุตรเลย แต่ในการขอให้ศาลมีคำพิพากษาขอให้ ศาลสั่งให้ตนเองเป็นผู้มีอำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์ เช่นนี้เป็นต้น

หมวด 10

การพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัว (มาตรา 108-114)

หลักในการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัวให้ศาลต้องพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ตกลงหรือประนีประนอมในข้อพิพาทโดยคำนึงถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัว

มาตรา 108 การพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัวนั้นไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมกันในข้อพิพาทโดยคำนึงถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัว เพื่อการนี้ให้ศาลคำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้ เพื่อประกอบดุลยพินิจด้วย คือ

(1) การสงวนและคุ้มครองสถานภาพของการสมรสในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของชายและหญิงที่สมัครใจเข้ามาอยู่กินกันฉันสามีภริยา หากไม่อาจรักษาสถานภาพของการสมรสได้ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ

(2) การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่ยังอยู่ในครอบครัวนั้น ต้องรับผิดชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่บุตรที่เป็นผู้เยาว์

(3) การคุ้มครองสิทธิของบุตรและส่งเสริมสวัสดิภาพของบุตร และ

(4) มาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือสามีภริยาให้ปรองดองกันและปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร

เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลเลื่อนการพิจารณาคดีได้ แม้ว่าจะได้ดำเนินคดีไปมากน้อยแล้วเพียงใดก็ได้ คืออาจจะมีการสืบพยานหมดแล้วเหลือเพียงขั้นตอนการทำคำพิพากษา ศาลก็มีอำนาจเลื่อนการพิพากษาคดีออกไปได้ ถ้าเห็นว่าจะยังมีหนทางไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีปรองดองกันโดยคำนึงถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัว และในการนี้ให้ศาลคำนึงถึงหลักการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในอนุ (1)-(4) เพื่อประกอบดุลยพินิจด้วย คือ

(1) คำนึงถึงการสงวนและคุ้มครองสถานภาพการสมรส เช่น ในคดีฟ้องหย่า ศาลก็ต้องพยายามไกล่เกลี่ยหรือเปรียบเทียบให้คู่ความประนีประนอมกัน โดยอาจจะตั้งบุคคลที่คู่ความให้ความเคารพนับถือช่วยไกล่เกลี่ยให้คู่ความประนีประนอมกัน หรือถ้าไกล่เกลี่ยประนีประนอมไม่สำเร็จ คือคู่กรณียังยืนยันที่จะหย่าขาดจากกัน ก็ต้องให้การหย่า

เป็นไปด้วยความเป็นธรรมโดยให้ผลเสียหายน้อยที่สุดแก่สวัสดิภาพ และอนาคตของบุตร เป็นสำคัญ

(2) คำนี้ถึงการคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่ครอบครัวนั้นต้องรับผิดชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่บุตรที่เป็นผู้เยาว์ เช่น เรื่องการฟ้องหย่า แล้วมีการขอแบ่งสินสมรส การพิจารณาว่าใครจะเป็นผู้มีอำนาจปกครองบุตร ผู้เยาว์ ความสามารถในการดูแลให้การศึกษาแก่บุตรที่เป็นผู้เยาว์ การกำหนดค่าอุปการะเลี้ยงดูต่าง ๆ

(3) การคุ้มครองสิทธิของบุตรและส่งเสริมสวัสดิภาพของบุตร

(4) มาตรการการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือสามีภริยาให้ปรองดองกันและปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและบุตร

สำหรับ (3) และ (4) ให้ศาลหามาตรการต่าง ๆ ให้สามีภริยาปรองดองกัน เช่น หาผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่เป็นที่เคารพนับถือของคู่กรณี หรือผู้แทนจากหน่วยงานสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา มาช่วยทำความเข้าใจหาหนทางแก้ปัญหาเพื่อให้คู่กรณีปรองดองกัน

จะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัวมุ่งคุ้มครองสถานภาพของครอบครัวโดยเล็งเห็นว่าครอบครัวเป็นสถาบันศูนย์กลางซึ่งจะเป็นสิ่งเชื่อมโยงให้เกิดความผาสุกซึ่งจะเป็นประโยชน์กับอนาคตของผู้เยาว์เป็นสำคัญ

7. การประนีประนอมในคดีครอบครัว

เจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัวในคดีครอบครัวมุ่งเน้นที่จะคุ้มครองสถานภาพของครอบครัว จึงได้กำหนดให้ศาลตั้งผู้ที่สมควรเป็นผู้ประนีประนอมได้

มาตรา 110 เพื่อประโยชน์ในการประนีประนอมในคดีครอบครัว ศาลอาจตั้งผู้ประนีประนอมประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครองญาติของคู่ความหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควร เพื่อให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกัน หรืออาจมอบหมายให้พนักงานสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกันก็ได้

เมื่อประนีประนอมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่งได้ดำเนินการตามคำสั่งศาลแล้ว ให้รายงานผลการประนีประนอมต่อศาลด้วย ในกรณีที่การประนีประนอมเป็นผล

สำเร็จ บุคคลดังกล่าวจะจัดให้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้นหรือจะขอให้เรียกคู่ความมาทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันต่อหน้าศาลก็ได้

เมื่อศาลเห็นว่าสัญญาประนีประนอมยอมความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ให้ศาลพิพากษาไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น เว้นแต่คดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียและศาลไม่เห็นชอบด้วยกับการยอมความนั้น

การตั้งผู้ประนีประนอมข้อพิพาทศาลอาจตั้งเป็นบุคคลหรือคณะบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นบิดา มารดา ผู้ปกครอง ญาติหรือบุคคลที่มีความรู้ที่คู่กรณีให้ความเคารพเชื่อฟังหรือตามที่ศาลพิจารณาเห็นสมควร เพื่อให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีปรองดองคืนดีกัน หรือในบางกรณีศาลอาจมอบหมายให้พนักงานสังคมสงเคราะห์หรือหน่วยงานสงเคราะห์คนใดคนหนึ่งช่วยในการไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีปรองดองกันก็ได้

เมื่อผู้ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้คู่ความประนีประนอมกันได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยประนีประนอมเสร็จแล้วให้รายงานผลการประนีประนอมข้อพิพาทให้ศาลทราบด้วย ถ้าการไกล่เกลี่ยประนีประนอมเป็นผลสำเร็จ คือ คู่กรณีสามารถตกลงประนีประนอมกันได้ บุคคลที่ได้รับมอบหมายจากศาลจะจัดให้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้นหรือจะเรียกคู่กรณีมาทำสัญญาประนีประนอมกันต่อหน้าศาลก็ได้ และถ้าศาลเห็นว่าสัญญาประนีประนอมนั้นไม่ฝ่าฝืนกฎหมายก็ให้ศาลพิพากษาไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ซึ่งก็จะเป็นผลให้ต้องดำเนินการพิจารณาคดีต่อไปในศาลจนกว่าจะเสร็จสิ้นกระบวนการ และศาลก็พิพากษาพิพากษาไปตามรูปคดี

ในกรณีที่ไม่สามารถประนีประนอมกันได้ ศาลก็ต้องดำเนินการพิจารณาต่อไป

มาตรา 111 ถ้าคู่ความไม่อาจประนีประนอมกันได้หรือศาลเห็นว่าสัญญาประนีประนอมยอมความฝ่าฝืนต่อกฎหมาย หรือคดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียและศาลไม่เห็นชอบด้วยกับการตกลงยินยอมนั้น หรือลักษณะของคดีนั้นไม่อาจประนีประนอมยอมความกันได้ ให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไป

การที่ศาลตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลให้ช่วยดำเนินการไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีตกลงประนีประนอมกันได้ แล้วคู่กรณีไม่ยอมประนีประนอมหรือยอมประนีประนอมแต่ศาลเห็นว่าสัญญานั้นต้องห้ามตามกฎหมาย หรือศาลไม่เห็นชอบด้วยในสัญญาประนีประนอมนั้น หรือลักษณะของคดีไม่อาจประนีประนอมกันได้ เช่น กรณีไม่ยอมสมรสด้วยหรือฟ้องเรียกของหมั้นคืน เช่นนี้ศาลก็ต้องดำเนินการพิจารณาต่อไป

8. การสืบเสาะภาวะความเป็นอยู่ของครอบครัว และการตรวจสุขภาพของคู่ความ

มาตรา 112 ในกรณีที่ศาลเห็นว่าจำเป็นเพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของบุตรที่เป็นผู้เยาว์ ในระหว่างการพิจารณาคดีศาลมีอำนาจมอบหมายให้พนักงานสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาดำเนินการสืบเสาะภาวะความเป็นอยู่ของครอบครัวเพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบให้คู่ความได้ตกลงหรือประนีประนอมกันในข้อพิพาท หรือเมื่อเห็นเป็นการสมควรและคู่ความได้ยินยอมแล้ว จะสั่งให้แพทย์หรือจิตแพทย์ ตรวจร่างกาย สุขภาพหรือจิตใจของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ได้

ในกรณีที่ศาลเห็นว่ามีความจำเป็นเพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของบุตรที่เป็นผู้เยาว์ กฎหมายให้อำนาจศาลที่จะมอบหมายให้พนักงานสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาดำเนินการสืบเสาะภาวะความเป็นอยู่ของครอบครัว เช่น ที่อยู่อาศัย หน้าที่การงาน รายได้ และอุปนิสัยใจคอของคู่ความ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพิจารณาเปรียบเทียบให้คู่ความได้ตกลงหรือประนีประนอมข้อพิพาท เช่น ควรจะมอบบุตรที่เป็นผู้เยาว์ให้อยู่ในความปกครองของฝ่ายใดหรือการกำหนดค่าอุปการะเลี้ยงดูต่าง ๆ เหล่านี้ หรือเมื่อเห็นเป็นการสมควรและทางคู่ความก็ได้ยินยอมแล้ว ศาลอาจจะสั่งให้แพทย์หรือจิตแพทย์ตรวจร่างกายจิตใจของคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ได้ เช่น ในคดีที่มีการฟ้องหย่า อาจมีการกล่าวหาว่าอีกฝ่ายหนึ่งป่วยเป็นโรคเรื้อรังหรือโรคจิตเหล่านี้ ซึ่งเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดีถ้าคู่ความยินยอม ศาลก็อาจสั่งให้แพทย์ตรวจได้

ข้อสังเกต จะต้องเป็นการจำเป็นทำเพื่อ สวัสดิภาพและอนาคตของบุตรที่เป็นผู้เยาว์ ถ้าในคดีที่ฟ้องกันไม่มีบุตรผู้เยาว์ก็คงไม่มีความจำเป็นที่ศาลจะต้องสั่ง

9. การห้ามโฆษณา

มาตรา 113 ในการโฆษณาไม่ว่าด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือซึ่งคำคู่ความข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ใด ๆ ในคดี หรือคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีครอบครัว ห้ามมิให้ระบุชื่อ หรือแสดงข้อความ หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ อันอาจทำให้รู้จักตัวคู่ความ หรือทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณของบุคคลที่

เกี่ยวข้องหรือถูกกล่าวถึงในคดี เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล

หลักการของคดีครอบครัวเห็นว่าเป็นเรื่องส่วนตัวไม่ควรจะมีการโฆษณาแต่ประการใด ควรจะให้การคุ้มครองปกป้องชื่อเสียงของผู้เยาว์และบุคคลที่เกี่ยวข้อง กฎหมายจึงห้ามโฆษณาไม่ว่าด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือหรือคำคู่ความ ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ใด ๆ ในคดีหรือคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล โดยห้ามระบุชื่อ หรือแสดงข้อความหรือกระทำด้วยประการใดที่จะทำให้รู้จักตัวความ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติคุณ จะโฆษณาได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล ผู้ที่ฝ่าฝืนมาตรานี้จะมีความผิดตามมาตรา 113 ซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ